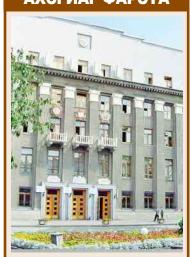
ХУАРЗÆИ ХУАРЗ ЗÆГЪÆ, ÆMA ХУÆЗДÆР ИСУОДЗÆНÆ!

Виктор ГЮГО (1802-1885), французаг финсег: «Жндер ескемжн ци хуарздзийнадж ракжнжн, е зжрджскъжфжн уомжй жй, жма цийфжнди ржстжг ибжл ку райевгъуйа, уждджр, куд иннж <mark>жрттевгитж, уотж нж ивайуй, фал нжмж жрбазджхуй никки</mark> ирдджржй...»



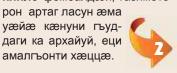
АХСГИАГ ФАРСТА



ФAPCTATÆMÆ – УÆЛДАЙ ÆРГОМ!..

Нуртæккæ адæми уæлдай хъ ебердер ци тухсун кенуй, уонæн сæ тæккæ сагъæссагдæр æй æргъти ирæзт, уой дæр уомæ гæсгæ, æма фулдæр хæттити фурбæрзонд раунцæ, уомæн рæуагæ æгириддер не уогей. Уоме гесге ба на республики разамунд хецæнæй фембæлдтитæ аразунца базаради ама адаман лæггæдтæ æнхæстгæнæг къабæзти разамонгути хæццæ, æрдзубанди кæнунцæ, цæмей ергьте адемен гьеземайраг ма уонцæ, уой туххæй райаразуйнаг мадзæлттæбæл.

Ергът уот е ке берзонд кæнунцæ, уомæн ахиддæр рæуонæ фæууй, гъома, ху**ждтолгитжн** артаги **жргътж** æгæр бæрзонд ке 'нцæ. Æма æцæгæйдæр уотæ ке æй, уомæ гæсгæ нæ республики Сæргълæууæг Сергей Меняйло фембалдей, газимоторон артаг ласун æма уæйæ кæнуни гъуддаги ка архайуй, еци





На Иристон кад естамай тухгин æма цæрунгъон адтæй æма нерæнгæ дæр æй, уæд, фиццаги-фиццагидер, е дзиллæй – уодиконди ездондзийнадӕй ӕнхӕст ка 'й, лимӕндзийнаде берзонд цестиварди кемæн æй, цардæн æ хæзна дæр **жма ж цубурдзийнадж джр ка** лæдæруй æма 'й арфиаг гъуд-

лагутай банхаст канунма æвæллайгæй ка тундзуй, цийфæнди лæгæвзарæнтæбæл дер ехсаргиней ка ембелуй, уонæй. Уомæ гæсгæ адæм уæлдай боз фæуунцæ, хумæтæги сӕрустурӕй нӕ фæззæгъунцæ: «Æ рæстуоди талатæй райрæзтæй фарни рæзбун..» Уæхæн адæймаг адтæй Легойти

Къжлжмурзи фурт Анатолий. Гъулæггагæн, хуæрзæрæги не 'хсжнжй фжгъгъуджй... Хъжбæр зæрдристæй бахъонц кодтонца на дзилла еци уаззау цауи фæдбæл... Абони æ рамæлæтбæл æнхæст кæнуй дууинсей бони, ема ин е рохс ном ерæн сæрмагонд æрмæгæй (кæсетæ 'й 4-5 фæрстæбæл).

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» — АЛЛИ БИЙНОНТÆН!

ГАЗЕТ 2022 АНЗИ ДУККАГ **ЖМБЕСЖН РАФИНСУНИ АРГЪ ÆЙ 323 СОМИ 64 КЪАПЕККИ** (ТУГЪДИ ÆМА ФÆЛЛОЙНИ ВЕТЕРАНТÆН БА – 288 СОМИ 96 КЪАПЕККИ)

ГАЗЕТ «ДИГОРÆ» РАФИНСУН ÆНГЪЕЗУЙ «УÆРÆСЕЙ ПОЧТИ» ЕУГУР ХАЙÆДТИ ДÆР, УÆДТА МУХУР ИУАРÆГ ПОСТХЕСГУТЕМЕ ДЕР

HOMEPÆH



ФÆ33ÆГ **УÆЛЛАГКОМЫ**

Дæттæн сæ дугъуад фæкъаддæр, Сæппытыл фæсал фæбур. «Бафснайут зад хуымтæ тагъддæр» – Сиды уæллаг комæй хур.

Атахти зæрватыкк фатау, Сырддонцъиу гонмæ нымдзаст... Уæртæ æвзыгъд акробатау

Кауыл æрцауындзæг нас. Фыста ыстыхсынц сæ фистæй,

Фыййау сæ уисæй «хынцы»...

Мæлдзыг йæ уæззау уаргъ систа. Узгæ дæлдзæхмæ тындзы...

Мӕйрухс та луары йæ тынтæ, Кæмттæ нæ кæнынц фынæй, Хъуысы ирон цагъд Къæмынтæй. Хъуысы ирон зард Дымтæй.

Фынг у ирон царды скъола – Дзыллæйы кад æмæ рад. Фысымта кувыни: «Ныккола...» Чындзхонтж курынц: «Бæркад...»

Номдзуд ирон поэт, телмацгæнæг, драматург æма литературон критик Гагити Бариси фурт Геуæргий райгурдбæл 20 майи жнхжст кæнуй дæс æма цуппаринсей анзи. Уой федбел ермæг кæсетæ 6-7-аг фæрстæ-

ЗОНУЙНАГ

ÆРДЗОН ГАЗ ЛÆВАР БАУАДЗУНИ

фæззиндтæй Цæгат Иристони цæргутæн. Уой туххæй сæрмагонд курдиадæ **жма** гъ**ж**уг**ж** документт**ж** барветун гъжуй мжнж ау**жхжн** электрон адресбжл: vladikavkaz@yandex.ru

Хабæрттæ бæлвурддæрей базонуни туххей бадзоржн ес мжнж аужхжн телефонмæ: 8-800-550-09-04 кенæ ба ка кæми цæруй, уоми ООО «Газпромраспределение - Владикавказ»-и клиентон центртæмæ. Уомæн æма аци лæггадæ исаразуни гъуддаги берж исбжлвурдкжнуйнаг фарстатæ ес.



БЫКАДОРОВ. республики экономикон ирæзти министри фиццаг хуæдæййевæг:

ЦУБУРДЗУРДÆЙ...

- Цæгат Иристони нисанмæарæзт регионалон инвестицион программи уагæвæрдтæ æнхæст кæнунæн рагагъоммæ федаргонд фæткæмæ гæсгæ 2022 анзи нæ республикен дехгонд ерцеудзæнæй 396,4 миллион соми, 2023 анзи - 800 æма 2024 анзи - 713 миллион соми. Еци программеме гесге цалцеггонд ема арезт цеудзжнжнцж ахсгиаг социалон жма коммуналон объекттæ.

Мӕскуй А. Бакулеви номбӕл зӕрди ӕма тогдадзинтти хирургий национ цинон æртасæн центри специалисттæ 250 цæгатиристойнагемæн (се । 200 – сувæллæнттæ) сæ амунддзийнæдтæй фæййагъаз кодтонцæ.. Цæгат Иристони цуппæрæймаг хатт ан. Сувæллæнтти клиникон

сæйгæдони косунцæ дæсни медиктæ. Иристони уогæй нæмæ агъазгор ка жрбацжуй, еци аджижй джс проценти равзаржн нж центри син бжлвурд операцитж искжнунжн. Амжй фжстжиж джр арджиж жнжижнгж жрбацжудзинан, — зжъуй амунд центри директори хужджййевжг, профессор Константин Шаталов.

Адеми жненездзийнаде феннивебел кенуни федбел программе

исжнхжст кжнунжн, жмгуст кжнунбжл жржги сж фембжлди ржстжг бадзубанди кодтонцж Цжгат Иристони Хецауади Сжрдар Дзанайти Барис жма Константин Шаталов.
Ржхги ба, 28 майи республикон онкологон диспансери аржзт жрцжудзжнжй сжрмагонд акци, кжций ржстжги фембжлжн уодзжнжй ужржсейаг раззагджр специалистти хжццж. Уой туххжй рагализм какин применения в применения гацау хе ниффинсун гъæуй. Хабæрттæ бæлвурддæр базонунæн бадзорун гъæуй мæнæ ауæхæн телефонмæ: 8-985-791-49-44, сæуми 10 сахаттемæй ба 17 сахаттей уæнгæ.

ХУАРЗ ХАБАР — НИФСДÆТТÆГ!..

Чиколай ци физкультурон-дзабахганан комплекс аразт цауй, уоми уодзанай уæгъдебарæ æма классикон гъæбесæйхуæсти, дзюдой, волейболи, баскетболи, уæззау атлетики æма спорти æндæр хузти хайæдтæ.

Мæскуй 26-29 майи рацæудзæнæй конкурс «Уæрæсей раздзæугутæ»-йи кæронбæттæн æркаст. Уоми ци 300 разамунддæттæг адæймаги архайуй, уони хæццæ Хуæнхон паддзахадон аграрон университети архайдæн барадон фадуæттæ аразуни управлений хецау, Цӕгат Иристони паддзахадон университети хестæр ахургæнæг.

Цӕгат Иристони паддзахадон медицинон академий анестезиологий, реанимаций **жма интенсивон терапий кафедри косгути** хъеппересей ембурдгонд ерцуденце жхцай фæрæзнитæ. Уонæй балхæдтонцæ медицинон фиццаг агъази аптечкитæ, хуастæ æма харзгæнæг æрмæг, кæцити рарвистонца Донбасси са профессионалон ихес енхестгенег медиктен.

Калинингради облести 10-12 июни цеудзæнæй фестиваль «Уруссаг музыкæ Балтики». **Ема си фиццаг хатт архайдзжнжй нж номд**зуд коллектив - кафти Паддзахадон ансамбль «Алан» дæр.

Нæ республики 18-20 майи гастролти уодзæнæй Мордовий Паддзахадон уруссаг театр. Спектакльта авдист цаудзананца Ирон театри сценæбæл. Нæкæси, Ирон театр аци мæйи райдайæни æртæ боней дæргъи гастролти адтей Сарански – Мордовий сæйраг сахари.

Федералон программеме гесге дууе анзей дæргъи Цæгат Иристони капиталон æгъдауæй цалцæггонд æрцæудзæнæнцæ 63

«Æдас цалх» – уотæ хундтæй нæ респу блики нæдтæбæл цæуни æдасдзийнадæмæ цастдараг аригон инспекторти конкурс. Архайдтонца си 12 скъолайей къуартта. Уæлахезонтæ иссæнцæ Беслæни, Æрæдони жма Чиколай скъолати минжвжрттж.

Дигори райони æригон натуралистти станций сувеллентти экологон театр, педагог Елбайти Агнесси разамундей бабей (цуппæрæймаг хатт) сахар Дигорай æртиккаг астæуккаг скъолай бавдиста спектакль «Али-Баба æма æрдзи дууинсæй гъæуайгæнæги». Уой фесте еригон артистте се спектакль ма равдистонце райони инне ахургенендентти



ДЗУБАНДИ РЕСПУБЛИКИ ЦАРДИУАГИ АХСГИАГ ФАРСТАТÆБÆЛ

СÆ ФИЦЦАГ балци Сау денгизи билгæронмæ цæгатиристойнаг сувæллæнттæн уодзæнæй 31 майи. Аци анз денгизи билгæронмæ рарветдзæнæнцæ 1400 сувæллони.

Уой туххжй аппаратон жмбурди фегьосун кодта Республика Цагат Иристон-Аланий Хецауади Сæрдари хуæдеййевег Туйгъанти Ларисе. Ембурд амудта Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сӕргълӕууӕг Сергей Меняйло.

Премьер-министри хуæдæййевæг куд фæббæрæг кодта, уотемæй фæллойна жма социалон иразти Министради косæг къуар бабæрæг кодтонцæ еци объектта, цамай бунати уаварта фаууинонцæ. Мадта Цæгат Иристони бунæттон лагерти цæттæдзийнадæ дæр бæрæг кæнуй къуар, бахудтонцæ имæ еугур гъжугж ведомствити минжвжртти джр.

Республики Сергълеууег куд загъта, уотемæй гъæуама фарстамæ лæмбунæг цæстингас уа.

 Сувæллæнттæн лагерти, денгизи билгæрон бунæтти гъæугæ уавæртæ исаразун гъæуй. Дзæбæхгæнæн афонæбæл цæмæй хузæнонæй исæмбæлонцæ, уой туххжй нж еугур фадужттжй джр испайда кæнун гъæуй. Еугур организацитæ дер сердигон афонеме гъечама цеттæ уонцæ. Скъолати сæрдигон лагертæ куд косдзжнжнцж, уобжл нж рагъуди кæнун гъæуй, еуæй-еуетæми си цалцæггæнæн куститæ цæудзæнæнцæ», - фæббæрæг кодта Сæргълæууæг.

Фасевари сардигон куститабал бафтауни фæдбæл разамонæг бафæдзахста арæзтадæ æма архитектури æма ахурадæ æма науки Министрадтæн, цæмай студентон къуартти паддзахадон контракти бундорбæл арæзтадон гъуддагутама арбахононца. Сарди каникултæ ку райдайуонцæ, уæд студентон къуæрттæ аразунмæ бавналдзæнæнцæ.

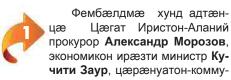
Социалон инфраструктури объектти арæзтадæ æма цалцæг кæнуни куститæ конд цæудзæнæнцæ национ проекттæ жма паддзахадон программити фæрци. Гъжуама бжрнон аджймжгутж Сжргълæууæгмæ бадæттонцæ графиктæ æмгъудти хæццæ. Хецæнæй фæббæрæг кодтонца, Уарасей Президент Владимир Путин ци проектте бафедзахста, уони. Се еу - Фиййагдони пульмонологон центри арæзтадæ, гъæуама си исцалцаг канонца рагон бастихай ама исаразонца наужг бунат. Уони еугурай дер бафедзахста не Президент.

Сергей Меняйлой дзубандима гасга, гъжуама аци анз исцатта уа проектон хæрзти документаци. Арæзтадæ **жма** архитектури ведомстви разамонæг Моргуати Константин куд байамудта, уотемæй еугур документаци исараздзæнæй Самари проектон-хæрзти компани. Етæ ма бацæттæ кодтонцæ Тагъд агъази клиникон сейгедони инфекцион хайади бæстихаййи проект.

Дзæуæгигъæуи бунæттон хеунаффайади разамона Милдзихти Вячеслав куд радзурдта, уотемей сахари ехсенадон бунæттæмæ зелунцæ. Фæскомцæдесон парки, Дони станций кустите цеунца графикма гасга. Хетагкати Къостай номбел фелладуадзен парки нисантæмæ бавналдзæнæнцæ, бонирахаст ку фæррæвдзæдæр уа, уæд. Жуковскийи номбæл парк банивæбæл кæндзæнæнцае июли.

> Республикæ Цæгат Иристон-Аланий Сӕргълӕууӕги ӕма Хецауади пресс-службæ

АДÆМÆН САГЪÆССАГ ФAPCTATÆMÆ-УÆЛДАЙ ÆРГОМ!..



налон хæдзарадæ, артаг æма энергетики министр Тамати Майрæн, монополити нихмæ цæгатиристойнаг управлений разамонæг Плити Алан, медгъуддæгути министри хуæдæййевæг Цибирти Таймураз, стандартизаци, метрологи æма фелваренти паддзахадон центри директор Мамсурати Владимир.

Сергей Меняйло куд баханхæ кодта, уотемæй адæм гъаст кæнунцæ, иннæ регионти хæццæ рабаргæй, махмæ гази аргь бæрзонддæр ке æй, уомæй. Æма загъта, цæмæй еумæйаг архайдæй арæзт æрцæуонцæ мадзæлттæ уавæр фæррæвдзæдæр кæнунæн.

Сергей Меняйло ма куд бафеппайдта, уотемæй нуртæккæ артаги аргъ еугур бæсти дæр ниллæггæнгæ цæуй, экспорти нæбал архайæн æма уæд медбæстон **ж**лхжнжги туххжй гъжуама тох кжнжн.

Республики разамона куд фаббараг кодта, уотемай газимоторон артаги аргъи ирæзт æруадзæн нæййес, фæнниллæгдæр гъæуама уа. Цæгат Кавкази федералон зилди республикити рестембес жмвжзаджмж гъжуама жрхауонцж. Кучити Заур радзурдта базаради уавæри туххей. Республики ес 135 артагевгенæн станций, 10 нефтебази. Фулдæр уæзæ æнцайуй 8 агъазиаудæр хизон компанитæбæл.

Æ дзубандимæ гæсгæ, артаги аргъ махмæ æй бæрзонд - 23,67 соми, нæ фарсмæ регионти ба, зæгъæн, Дагестани, Касаг-Балхъари, Цацани республикити **ж**й 20 соми, Хъ**ж**р**ж**се-Черкесий республики - 21,75 соми, Стъараполи крайи -21,42 соми. Сергей Меняйло фесседтей цастдараг органти разамонгутама цемей се куст аци базаради къабази хæццæ фæттухгиндæр кæнонцæ. Газимотори артаги фарста абони жй еугуремæй ахсгиагдæр.

РЕДАКЦИЙÆЙ: Аци æмбурди фæсте республики ирæзти министради специалистта бабараг кодтонца баржуадзжджр компанитжй цалджр артагжегжнжн станций. Ема си жргъта адтанца 21,9 сомемай ба 22,4 сомей ужнгж, кжд жма уой разжй си рæстæмбес аргъ адтæй 23,67 соми. Экспертте куд зегъунце, уотемей жргътж никки ниллжгджргонд ижvдзжнжнцж. Уомж цжстдард цжудзжнжй министради жма жнджр бжржггжнжг ведомствити 'рдигæй.



Устур Фидибæстон тугъди рæстæг Цæгат Иристони зжнхжбжл немуцаг-фашистон тогмондаг æрдонгти нихмæ карзæй-карздæр тугъдтити жгжрон бæгъатæрдзийнадæ бавдистонцæ нæ бæсти еугур адæмихæттити минæвæрттæ дæр. Хъжбжр беретж си уоййасæбæл фескъуæлхтæнцæ **жма син аккаггонд жрцуджй нж Райгуржн** бæсти тæккæ уæлдæр хуæрзеуæг - Советон Цæдеси Бæгъатæри цитгин ном. Уони рохс нæмттæ абони джр иронх нж 'нцж на адамай. Ема уин си цалдæрей туххæй радзоруйнаг ан абони.

КАВКАЗБÆЛ ТОХИ БÆГЪАТÆРТÆ



СМИРтæхæг HOB Николай Федори фурт, райгурдæй 1915 22 майи анзи нури Иванови облæсти, сахар Кинешли косæг бийнонти 'хсæн. Устур Фидибæстон тугъди архайдта æ тæккæ райдайæнæй

фестеме. Фескавказаг фронти 4-аг уелдефон ефсади 219 бомбитегелдзег авиадивизий 366-аг авиаполкки звеной командир хестер лейтенант Николай Смирнов 1942 анзи ноябри уенге 300 хатти истахтей уелдефме тугьдон ихесте енхест кенунме. Уоней 153 хатти айдагь бомбите знаги бунеттебел гелдзунме не, фал знаги фескъилдуни ци куд ей, циуавер ефседдон тухей име кеми ци ес, уони исбелвурд кенунме дер.

Мæздæги алфамбулай тугъдтити рæстæг 1942 анзи 21 августи Смирнов, разведки уогæй, исбæрæг кодта, знаги мотомеханизацигонд колоннитæ Пятигорскæй Хонсарæрдæмæ куд æмпурстонцæ, уой. Смирнов æрбатахтæй нæ аэродроммæ, хуæдтæхæг «байефтигъта» бомбитæй, фæстæмæ балæудтæй знаги колоннити сæрмæ æма сæбæл æргæлста бомбитæ. Знагбæл æрцудæй устур зиантæ.

Николай Смирнов 5 сентябри исбæрæг кодта, фашисттæ Мæздæгмæ хæстæг Терки сæрти хедтæ кæмити аразтонцæ, уой. Фæстæмæ 'здæхгæй, Мæздæгæй минкъий æндæдæр Смирновбæл сæхе рандзарстонцæ дууæ немуцаг хуæдтæхæги. Еци тугъди си æргæлста еу «Фоке-Вульфи». Æхуæдæг фæстæмæ сæрæгасæй æрбаздахтæй нæ аэродроммæ. Фæстæдæр Смирнов æ звеной хæццæ ниппурхæ кодта, Мæздæгæн æ хонсарæрдигæй знаг цæугæдони сæрти ци хедтæ райаразта, уони.

Смирнов 1942 анзи октябри кæрони уæлдæфæй исиста, Солдатскаяйи станици фарсмæ знагæн ци аэродром адтæй, уой хузæ. Æма си ци 50 хуæдтæхæги адтæй, уони еци бон нæ хуæдтæхгутæ ниппурхæ кодтонцæ.

Гизæли фарсмæ тугъди архайгæй ба Смирнов 1942 анзи ноябри дæрæн кодта знаги танкитæ æма хуæдтолгитæ. Еубон ниппурхæ кодта фондз танки æма цуппар хуæдтолги. Æдеугурей ба тугъди алли фронтти ниппурхе кодта 55 танки ема 300 хуæдтолгемей фулдер, ефсенвендаги 45 вагони фашистон ефседдонте ема техники хецце. Устур бетъатердзийнаде ке равдиста, уой туххей ССР Цедеси Сейраг Совети Президиуми Указме гесге 1943 анзи 1 майи Н.Ф. Смирновен леверд ерцудей Советон Цедеси Бегъатери ном.

Тугъди фесте Н. Смирнов службе кодта ефседдон авиаций. Каст фецей Æфседдон-уелдефон академи (1949 анзи). Генштаби Æфседдон академи (1956 анзи), фестедер ба ахургенетей куста Ю.А. Гагарини номбел Æфседдон-уелдефон академий. Болкъон Н.Ф. Смирнов е уелзенхон цардей рахецен ей 2000 анзи 4 январи, байвардтонце й Мескуй облести сахар Мониной Гарнизонон уелмердти.



A3APOB Сергей Семени фурт райгурдай 1915 анзи 25 сентябри Брянски облæсти гъæу Соколовой заенхкосæг бийнонти 'хсæн. Устур Фидибæстон тугъди рæстæг Цæгат Кавкази немуцагфашистон

донгти нихмæ тугъдтити архайгæй бавдиста агъазиау лæгдзийнадæ. 1942 анзи сæрди гитлерон жфсжддон разамунд Цжгат Кавказмæ æрбагæлста сæ номдзуд тæхгути, худтонца са «Асы». Са фаззинди фиццаг бæнтти пайда кодтонцæ «психикон атакитӕй», кæцити худтонцæ «Нихæй-нихмæ таран», «Таран-Туй». Еци атакитæн не 'схъаурæ кæниуонцæ нæ æригон тæхгутæ, сӕ фуркатайӕй рӕдудтитӕ ӕруадзиуонцае ама уой фудаей фаммард уиуонцае. Уома гаста ба фалтардгундар тахгута федарæй исунаффæ кодтонцæ: «Тохмæ айдагъдер «зерендте» цеунце!.. Æригæнттæ ба бал зæнхæбæл ахур кæнæнтæ!..» Фашистон «сау хъæрццигъати» фæззинди цуппæрæймаг бон сæбæл уæлдæфи комкомме исцуревере 'й Сергей Азаров дæр. Уонæй еу, цъидагъи хузæн сау-сауид, уотемей Азарови хуедтехеги нихме ниййарца 'й. Фал си е агириддар на фаттарстей, комкомме име исаразта е машине. Бустæги бахæстæг æнцæ кæрæдземæ, уæд

тарсти тарст ба фашистон тæхæг фæккодта. Уайсахат æ них фæххæрдмæ кодта, жма уотемжй е 'нæгъжуайгонд «губун» фергом кодта... Æма дæ балгъетæг уотæ!.. Немуцаг тæхæгæн ма тухамæлтти бантæстей парашюти хецце рагепп кенун... Дууж боней фжсте Сергеймж фждздзурдтонце фронти штабме. Уоми феууидта еци уацари бахауæг тæхæги – разиндтæй болкъон, Рыцейраг дзиуаре, зегъге, фашистон Германий уæлдæр хуæрзеуæг хæссег. Уеди уенге е легдзийнедтей сербæрзонд уогæй, хъæбæр æрмæтъæл æй, уоййасæбæл æригон тæхæг (Азаровбæл уæд цудæй авд æма инсæй анзи) тæхæг æй ке 'ргæлста, уой базонгæй.

Цæгат Кавказ немуцаг-фашистон æрдонгтæй исуæгъдæ кæнуни сæрбæлтау тугъдтити Сергей Азаров ма берæ хæттити фескъуæлхтæй. Авд æма дууинсæй хатти уæлдæфи знаги авд хуæдтæхæги æргæлста, е 'мбæлтти къуари хæццæ еумæ æмтох кæнгæй ба – никкидæр ма аст хуæдтæхæги. Цуппар хуæдтæхæги ба ниппурхæ кодта знаги аэродромти.

Сергей Азаров ци 57-аг кунæггæнæг авиаций адтæй, уой 1943 анзи апърели раййивтонца Краснодарма жма уоми архайдта немуцаг-фашистон æрдонгти нихмæ карз тугъдтити. Уой туххей еугур хабертте ракæнуни равгæ нин ке нæййес, уомæ гæсгæ ба си уæддæр еуей кой ракæндзинан. Эскадрилий командир, гвардий капитан В.Солдатов, гвардий хестæр лейтенант **жма ма дууж т**ехеги ратахтенце станица Абинскийи алфамбулайти сарма уалдæфи знаги бомбæгæлдзгути нихмæ. Фронти пангъама хастая са багъулай знаги жхсжз кунжггжнжги нихмж тохи бацжун. Знаги хуæдтæхгутæ дæрæн кæнгæй, Азаров еу рестег рауидта, Солдатови хуедтæхæгбæл фашистти хъæрццигъатæ куд исфарс жнцж жма 'й куд жргжлстонцж. Азаров жхе фжййеуварс кодта е 'мбжлттæй æма æ них исаразта, Солдатов парашюти фæрци кæми æрбадтæй, уордæмæ. Уоми æрбадгæй, Солдатови райвардта æ хуæдтæхæги, æма 'й уотемæй фæййервæзун кодта знаги дзембутеме бахауней.

Сергей Азаров аэродроммæ ку 'рбахъæрттæй, айдагъдæр уæд базудтонцæ е 'мбæлттæ, æхуæдæг дæр уæззау сугъдтитæ ке 'й, уой. Уайтæккæдæр æй госпитæлмæ бæргæ бахъæртун кодтонцæ, фал... Уоми дууæ боней фæсте - 1943 анзи 10 майи рамардæй... ССР Цæдеси Сæйраг Совети Президиуми Указмæ гæсгæ ин æ фæсмæрдæ 1943 анзи 2 сентябри аккагонд æрцудæй Советон Цæдеси Бæгъатæри ном. Кустадон еугонд «Брянски машинæаразæн завод»-и фæзуати ин æвæрд æрцудæй циртдзæвæн.

Цæгат Иристони зæнхæбæл немуцаг-фаши-СТОН æрбалæборгути нихмæ тугъдтити pæстæг устур бæгъатæрдзийнадæй фескъуæлхтæй КУЧЕРЯВЫЙ Герасим Евсейи фурт. Е райгурдæй 1903 анзи 4 мартъий Ново-



сибирски облæсти нури Тæтæйраг райони гъæу Николаевки.

Цæгат Кавкази тугъдтити архайдта 1942 анзи августи мæйæй фæстæмæ. Герасим устур лæгдзийнадæ бавдиста, Алханчурти дæлвæзти ци устур тугъдтитæ цудæй, уоми.

Не 'фседте знаги нихме атаки бацуденце. Гъе уама нимпурстайуонце. Фал е хъе бер зин адтай — сер исдарен не адтей знаги немгутей. Хайади командир ку феммард ей, уед уой рауингей Герасим Кучерявый нигъгъер кодта:

- Мæ фæдбæл, размæ!..

Æма нæ тугъдонтæ еци разæнгардæй нимпурстонцæ фашистти раззаг позицитæбæл. Етæ дæр ледзæги фæцæнцæ. Æртей ба си Герасим уацари райста.

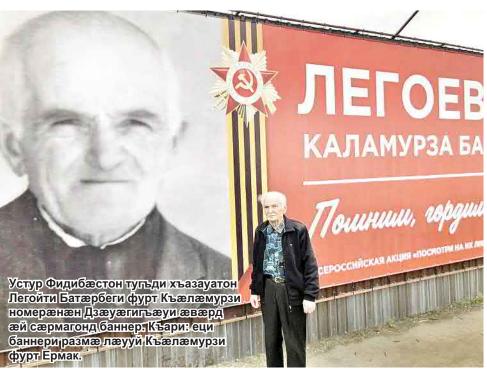
Никкидæр ма еу къуар æвдесæни Герасими бæгъатæрдзийнади туххæй. 1942 анзи октябри карз тугъдтити растаег анабауорамгæ æбуалгъ сæлфунæг кодта, еу уæхæн уодхессег бони фашистте еу инней федбæл аразтонцæ атакитæ, фал син лейтенант Синельникови рота аллихатт дар карз нихкъуæрд раттидæ. Фондз сахаттей дæргъи жнжржнцайгжй цуджнцж тогкалжн тугъдтите жнжном обаубел. Махонти жнжгъжнж гарнизонжй ма царджгасжй байзадæнцæ айдагъдæр дууемей – пулеметчиктæ Герасим Кучерявый жма Николай Ветчинин. Дууемей дер адтенце цефте, фал се еудæр тугъди будур нæ ниууагъта. Знаги æфсæдтæ кунæгæй-кунæгдæр кодтонцæ.

Пулемети гилдзитæ ку фæцæнцæ, уæд Герасим æма Николай райстонцæ топпитæ æма се 'хсунæй не 'нцадæнцæ.

Фашисттæ цæмæдæр гæсгæ бангъалдтонцае, пулеметчиктае фаммард аенцае, зæгъгæ, æма гъæргæнгæ се 'мпурст исаразтонца жнажном обаума. Раст еци растаг Герасим жма Николай жмжхст фжккодтонцæ, æма дууæ фашистти зæнхæмæ æрхаудтæнцæ. Фал уæддæр немуцæгтæ размæ тундзтæнцæ. Николай Ветчинин фæммард ей. Обаубел ма байзадей айдагъдер Герасим. Аллирдигæй ибæл знаги æфсæддонта жмбурд канун райда дтонца, гъавтонца багъатар афсаддони уодагасай уацари райсунмæ. Гъæр имæ кодтонцæ, дехе ратте, зегъге. Фал бегъатер ефсæддон еу къахдзæф дæр фæстæмæ нæ ракодта. Знаги жфсжддонти хжстжг жрбауагъта, гранат исремугъта ема ма си рамарлта пуппарей. Фаммарл ай ахуалаг дæр... Еци æверхъау хабар æрцудæй 1942 анзи 11 ноябри... Æфсæддон цитæ исаразгай ай, байвардтонца Горячеключевский райони станца Пятигорскийи.

Герасим Кучерявыйæн ССР Цæдеси Сæйраг Совети Президиуми Указмæ гæсгæ 1943 анзи 31 мартъий æ фæсмæрдæ лæвæрд æрцудæй Советон Цæдеси Бæгъатæри ном. Сахар Горячий Ключи гъæунгтæй еу хæссуй æхсаргин тугъдони ном. Ци обауи сæрбæл тох кодта е 'мтугъдон æмбæлтти хæццæ, уоми игонгонд æрцудæй Æнæном мемориалон комплекс.

Советон Цæдеси Бæгъатæр Герасим Кучерявый ци æфсæддон хаййи службæ кодта, уой номхигъдмæ æ ном æностæмæ бахастонцæ, æфсæддон хаййи музейи æвæрд æрцудæй æ бюст, ами æнцæ æ бæгъатæрдзийнадæ æвдесæг документтæ дæр.



удтæй Севастополь багъæуай кæнуни тугъдтити. Немуцаг-фашистон æрдонгтæ сæ сонт лæбурдтитæй гъавтонцæ аци сахар байсунбæл.

Фал син советон тугъдонтæ карз нихкъуæрд лæвардтонцæ. Уони æмрæнгъæ знаги нихмæ бæгъатæрæй тох кодтонцæ Легойти Къæлæмурзæ æма е 'нсувæр Муса дæр. Дууемæй дæр еу дивизий адтæнцæ, фал син кæрæдзей хæццæ фембæлуни фадуат ба нæ фæцæй. Къæлæмурзæ пулеметæйæхсæг адтæй.

Советон тугъдонтæ бæргæ бæгъатæрæй гъæуай кодтонцæ Севастополь, фал уæддæр аци намусгин сахар рæстæгмæ уадзгæ рауадæй. Тугъд тугъд æй, æма си алци адæймаги фæндон нæ рауайуй. Уотæ рауадæй Легойти æнсувæрти карнæ дæр.

Къжламурзж бахаудтай тугъдон госпиталма. Е 'нсувар Муса ба Севастополи рази тугъди будурай набал исаздахтай. Инна жнсувар Сергей ба фаммард ай уорсфиннати тугъди.

 Мæхуæдæг куд фæййервазтæн, уобæл дес фæккæнун, – дзурдта мин Къæстæфтæй: сæ цæуæти хестæрти еци куститæй æгæр ке исуаргъгин кæнуй, е сæ ахурбæл лæгъузæрдæмæ зиннуй, куддæр ибæл устурзæрдæ кæнунцæ. Æма уæд ниййергутæ сæ цæуæтмæ æнгомдæр æрбалæудтæнцæ, сæ хæццæ син дзубанди байеудагъ ей. Æма Легойти цæуæт еугурæйдæр каст фæцæнцæ скъола. Сæ царди хабæрттæ тæккæ хуæздæр хузи аразтонцæ, алкæмæн дæр си фæззиндтæй бийнонтæ...

Уогæ уой фæдбæл бæргæ федауй лæмбунæгдæрæй рахабæрттæ кæнун, фал абони нæ дзубанди Анатолийи туххæй ке æй, уомæ гæсгæ ба бæлвурддæрæй уой туххæй дзордзинан.

Анатолий райгурдæй 1942 анзи январи Дигоргоми устурдæр гъæутæй еуеми -Дзинагъай. Фæстæдæр сæ бийнонтæ сæ цæрæн бунат раййивтонцæ Чиколамæ, æма идарддæри ахури хабар кодта ами астæуккаг скъолай. Каст фæцæй Цæгат Кавкази хуæнхон-металлургон институт, райста инженер-аразæги дæсниадæ. Æ профессионалон фæллойни над ба райдæдта Садони издий-цинки комбинати цалцæггæнæн-арæзтадон управлений мастерæй. 1972 анзи косун райдæдта еугонд струкците уадзег заводи хестер инженерай, фастадар ба 'й иснисан кодтонца, ужд аци еугонд поселок Заводтаги ци жфсæнбетон конструкцити завод исаразта, уой сæйраг инженерæй.

Легой-фурт куд имиста, уотемей уеди рестегути се завод иссей текке устурдер ема гъомусгиндер кустуеттей еу. Кустонце ертигай сменитей. Ци продукци уагътонце, уомей пайдагонд цудей айдагъ нехе сахари ема республики арезтедти не, фал енегъене Цегат Кавкази регионте дер ластонце ардигей цетте арезтадон ермег.

Аци кустуати коллектив цейберцебел амалгьон ема арехстгин адтей, уой туххей ерхесдзенен еу денце – уой туххей дер е уаци Тегати Сулейман финста.

Цæветтонгæ, Дзæуæгигъæуи Гугкайфурти номбæл гъæунги Хæлардзийнади монумент ку æвардтонцæ, уæд æ исфæлгонц кæнунæн гъудæй хъæбæр гранит æрлухтæ кæнун. Æма æмбурдтæй еуеми уой фæдбæл, гъома, еци гъуддаг исаразунмæ хуæздæр ка исарæхсдзæнæй, зæгъгæ, дзубанди ку рацудæй, уæд республики колхозти арæзтадон еугонди правлений сæрдар Гусати Олег уотæ:

 Нæ еугонди завод æригон ке æй, уомæ ма кæсетæ, рахæссетæ уæ хъæбæр гранит, уой ралух кæнунмæ мах специалисттæй хуæздæр неке исарæхсдзæнæй.

Æма хъжбер гранит жрбарвистонцж еугонди жфсжнбетон конструкцити заводмж. Уоми ахсгиаг куст жнжгъжнжй джр бабарж кодтонцж Легойти Анатолийжн.

Æ РÆСТУОДИ ТАЛАТÆЙ РАЙРÆЗТÆЙ ФАРНИ РÆЗБУН...



КÆЛУХТИ Артур, фæллойни ветеран

Дзурддзжугж лжгтжй еу уотж бахъонц кодта, гъома, ужлдай зжрдиаг ка 'й, уонжй еске ку рамжлуй, ужд мж зжрди джр еу къжрт фегуппжг уй... Æма жцжгжйджр уотж ке 'й, уой жз мжхужджг джр мжхе уодбжл бавзурстон... Æма бабжй мжнж нур джр уоййасжбжл зжрдрист фждтжн — Легойти Къжлжмурзи фурт Анатолий ке фжззиан жй, уомжй. Хъжбжр хъазар аджймаг мин адтжй, хжстжгджр жййафтан, фал уомжй ужлдай ба ма хужрзжрдхужрдтж адтан, дууж хужрзжнсувжрей хузжн адтан кжрждземжн.

Хъжбжр зин мин жй Анатолийи туххей «адтей», зегъге, хузи дзорун. Фал мин жнжзжгъжн джр нжййес - ка 'й зудта, етæ 'й, федарæй ми æруагæс кæнуй, имисдзæнæнцæ, æ рохс ном си иронх некæд уодзæнæй. Фал рæстæг цæуй, фæлтæртæ фæлтæрти æййевунцæ, æма исонибони ка фæззиндзæнæй, етæ дæр гъæуама базононце – не адеми уой хузен фуртте, цийфæнди рæстæгутæ ку райевгъуйа, уæддер гъеуама не дзиллей иронх ма уонцж. гъе уомж гжсгж мж оафжндадтжи мæ зæгъуйнæгтæ нæ газет «Дигори» раргом кæнун. Ка 'й зонуй, мæ дзубандий еугур гъуддæгутæбæл нæ рахъæртдзæнæн. фал, мæ зæрдæ дарун, ци мин нæ бантæса ракой кæнун, уони зæгъунæн дæр мин фæстæдæр ма равгæ уодзæнæй...

Е 'носон дуйнемæ банæхстæр уогæй, Анатолий уоми куд не 'сæмбалдæй, æ разæй уордæмæ æ зæрдтагон хеуæнттæй ка бацудæй, уонæбæл дæр – æ ниййергутæбæл, е 'нсувæртæбæл, æ хуæртæбæл... Нæ Исфæлдесæгæй уæлдай æй неке зонуй, циуавæр рауадæй сæ исæмбæлд, фал федарæй ба уобæл æууæндæн, æма

етæ дæр хъæбæр зæрдристæй ке бахъонц кодтайуонцæ, е æ уæлзæнхон цардæй ке фæххецæн æй, уобæл... Хъæбæр хæлар, кæрæдзебæл æхцул бийнонтæй фæццардæнцæ, кæрæдземæн хъазар æма уарзон адтæнцæ... Æма, нур, Анатолийи туххæй дзоргæй, куд нæ æримисæн уони дæр... Фиццагидæр, æ ниййергути – æ фидæ Къæлæмурзæ æма æ мадæ Бабулини...

Æз сæ мæхуæдæг дæр еу гъæуи цæргæй, куд нæ зудтон, фал мæ фæндуй, аци хъиамæтгун ниййергути бийнонти туххæй сæ хуарз зонгæ, тугъдон лæг, номдзуд журналист Тегати Сулейман кæддæр ци уац ниффинста, уомæй дæнцæ æримисун. Е уотæ финста:

– Легойти Къæлæмурзæ... Уæхæн лæгмæ сæ идардæй зиннунцæ евгъуд царди хабæрттæ, æ фæллойни гургъахъ нæдтæ. Уæлдайдæр ба æ тугъдон хъиамæттæ.

Устур Фидибæстон тугъд ку райдæдта, уæд Легойти Батæрбеги фурт Къæлæмурзæ дæр ранæхстæр æй фронтмæ. Хуæрзбон загъта æ бийнонтæн – æ цардæмбал Бабулинæн (Перисати Майрæни кизгæ) æ фондз сабийемæн – еу иннемæй минкъийдæр. Нæ зонæн, дууæ ниййерæги уæд цæбæл дзурдтонцæ, циуавæр зæрдитæ æвардтонцæ кæрæдземæн, фал уотемæй дер ледерд адтей, цейберцебел зин уодзжнжй жригон маджн уал фжккжсуйнаг сувæллоней хæццæ. Фал уомæ лæги бæрцæ хъаурæ æма фæразондзийнадæ разиндтей, нифферазта еугур зиндзийнæдтæн дæр. Куд иннетæ, уотæ аци бийнонта дар са равгитама гасга са царди хабæрттæ аразтонцæ. Адтæй уæхæн цау дæр: нартихуари зæнхитæ æхсæдуни рæстæг ку 'рхъæрдтæй, уæд Бабулинæ дæр инна силгоймаетти ханца рацудай Силтанухъи будурме е сувеллентти хецце:

 Бабулини куст нæ нæбал гъæуй, æ сувæллæнттæмæ кæсæд! Еу бон баунаффæ кодтонцæ бригади адæм.

– Мæ сæрмæ не 'рхæсдзæнæн æнцад бадун. Нæ лæгтæ тугъди будури сæ тог калунцæ, уонæн махæй зиндæр æй. Æз дæр гъæуама бафæразон, мæ сувæллæнттæбæл дæр хъæртдзæнæн.

Æма фæллойнæ кодта Бабулинæ. Хуасæ кæрдунмæ дæр æхецæй хуæздæр неке арæхстæй.

Радаргъ жнцж Къжлжмурзи тугъдон нждтж джр. Ужлдай карз уавжрти бахалемурзе. – Æрте цефи федтен, се еу иннемей уеззаудер. Равардтонце мин хуерзеугуте дер.

Æрцудæй Уæлахези бон, æма æ хæдзарæмæ исæздахтæй Къæлæмурзæ.

Нур де феллад гъеуама исуадзай, тугъдон лæг! Дæ гъæдгинтæ дæр гъæуама байгас уонцæ. Фал тугъдон лæг нæ бакумдта жнцад бадун, ж зжрдж ристжй тугъди фæстеугутæмæ кæсунæй. Æма косун райдæдта бригадирæй. Уайтæккæ Къæлæмурзи бригади уæлахези хабæрттæ райгъустæнцæ гъæубæстæбæл. Къæлæмурзæ жхужджг алли анз джр никкжрдидж жма ферми тургъи хуасе исамайиде енегъжнж ржгътж. Колхози къжбециж сж хумзæнхитæй бригади иуонгтæй фулдæр нартихуар неке æрбаласидæ, æма уони туххжй Къжлжмурзи соржт нжбал хецжн кодта колхози, уæдта райони Кади фæйнæгей. Ахид ей бахессиуонце республики Кади фæйнæгмæ дæр, равардтонцæ ин майданта:

Уæдмæ рагъомбæл æнцæ Къæлæмурзи цæуæт. Сæрди мæйти етæ дæр рацæуиуонцæ будуйрон куститæмæ. Фидæ æ цæуæтæн райсун кæнидæ къæпетæ кенæ ба цæвгутæ, æхсирфтæ. Уæдмæ 'й æрæ-







Æма еци ихæст тæккæ хуæздæр хукзи æнхæстгонд æрцудæй.

Раст загъта Гусати Олег сæ завод кæд æригон адтæй, уæддæр æ гъуддæгутæ уомæй «хестæрдæр» кустуæтти гъуддæгутæй лæгъуздæр нæ цудæнцæ. Социалистон ериси дæр сæ ахид фæууадзидæ æ фæсте.

Еуцæйбæрцæдæр рæстæги фæсте уæди еугонд «Севосетинпромстрой»-и разамунд Легой-фурти сæхемæ байагурдтонцæ сæ заводи (Дзæуæгигъæуи æфсæнбетон конструкцити заводи) сæйраг инженерæй. Дууæ анзи бакуста еци бунати, уæдта 'й (1987 анзи) иснисан кодтонцæ директорæй æма си фæккуста æ царди фæстаг бони уæнгæ...

Разамонæг исуогæй, Легой-фурт фиццагидæр архайун байдæдта, кустуати равгитæ ема генентæ енегъеней дер иснеуег кенунбел – завод арезт ерцудей 1953 анзи ема си бере цидерте неуег рестегути доменти, куд феззагъунце, небал еййафтонце, уоме гесге ба си куст къулумпитегонд цудей. Цидер адтей, уеддер кустаде реконструкцигонд ерцудей. Уой ферци син бере фулдер ентесун байдедта...

Зӕгъун гъæуй уой дæр, æма евгъуд жноси 90-аг жнзти ужнгж куста жхсжвжйбонжй, ж косгути нимждзж хъжрттжй 520 аджймагей ужнгж.

Фал уждмж нидджлжлжй кодтонцж еци сжргъжн «перестройки» миутж, жма, куд нж бжсти еугур раужнти, уотж Цжгат Иристони джр гъудджгутж усхъуммитж кжнун байдждтонцж. Берж заманай кустужттж бунихжлд фжцжнцж. Ужззау уавжри бахаудтжй Дзжужгигъжуи жфсжнбетон конструкцити завод джр. Фал ж коллективмж, сж сжргъи Легойти Анатолий, уотемжй хъаурж жма аржхстдзийнадж разиндтжй еци ужззау уавжрти джр бафжразунжн, сж кждджри гъомусгин кустуат фжккеун нж бауадзунжн.

Æма абони дæр завод нимад æй, нури доги уавæрти æнтæстгинæй ка архайуй, еци кустуæттæн сæ раззагдæрти хæццæ, сæ продукций хуæрзгъæдæдзийнадæ ба уоййасæбæл бæрзонд æй, æма 'й зæрдиагæй есунцæ айдагъ нæхе республики нæ, фал ма сауæнгæ синхаг регионти арæзтæдтæн дæр. Цæрæн æма промышленнон арæзтæдтæн ци дзаумæуттæ уадзунцæ, еци номхигъди ес сæдæй фулдæр номхунди.

Легойти Анатолий цайбарцабал искурдиадæгин, алцæмæй дæр æнхæст разамонаг адтай, ама уой туххай дар, уадта æ хуæрзæгъдаудзийнади туххæй, цæйбæрцæбæл устур кадæ ин адтæй айдагъ нæхе республики нæ, фал ардигæй хъæбæр идард раужнти джр, уомжн мжхужджг æвдесæн дæн. Анатолий разамунд кæмæн лæвардта, еци завод цемент æма æндæр æрмæгутæ иста алли рауæнтæй. Æма сæ исласиуонца Дзауагигъауи афсанвандаги станцеме. Ез ба уед уой разамонегей кустон. Ема 'й хуарз гъуди кенун, ести къужхцж ку фæззиннидж, ужд нж дзорун кумæ багъæуидæ, уоми ку базониуонцæ гъуддаг Легой-фурти гъæуй, зæгъгæ, уæд, баруагес уи уед, уайтеккедер алцидер тæккæ хуæздæр хузи арæзт æрцæуидæ. Гъе ужхжн цжстиварди адтжй...

Мадта æ хуæрзæгъдаудзийнади туххай дæр æрхæсдзæнæн уæхæн дæнцæ, Мæскумæ мæ ку раййивтонцæ æма нæ бæсти æфсæнвæндæгти министради центрон аппарати косун ку райдæдтон, уæд мæ мадæ ба ами поселок Заводтаги цардæй. Æма кæд неци гъæуагæ адтæй, уæддæр æй Анатолий еудадзуг рабæрæг кæнидæ, æхе мади хузæн ибæл ауодудта. Æма уæхæн гъуддæгутæ ба адæймаг æ зæрдæбæл куд нæ бадардзæнæй.

ЛЕГОЙТИ Анатолий æма Нинæ сæ кастæрти кæстæрти кæста



Фæллойнадон коллективи разамонæги жнтжстгин жма аржхстгин айдагъджр ужд исхонун æнгъезуй, æма ин æ еудадзугон архайди æмхузон ахсгиаг ку уонцæ, куд кустадон фарстатæ, уотæ косæг адæймагбæл ауодун дæр. Уой сагъæстæ ин лæдæрд ку уонца ема ин е уоденцойнен равгите ку араза, ужд е джр, баруагжс уи ужд, зинга зардиагдарай анхаст кандзанай а ихæстæ, архайдзæнæй къæндзæстуг нæ унбæл. Æма еци менеугутæй ба дессаги жнхжст адтжй Анатолий. Архайдта заводи косгути социалон фарстатæ гъæугæ хузи аразунбæл. Зæгьæн, уæртæ ма рæстæгутæ берекетгундæр ку адтæнцæ, уæд анзмæ 8-10 фатери лæвæрд æрцæуидæ косгутæн. Адтæй сæмæ, бийнонтæй кæми цардæнцæ, уæхæн æмдзæрæн. Мадта фæлладуадзуни хабæрттæ дæр хуарз æнхæстгонд цудæнцæ – косгутæй берети рарветиуонцæ фæлладуадзæн æма хедзæбæхгæнæн раужнтжиж. Уомж гжсгж коллектив жнжгъжнжй джр боз адтжнцж сж разамонжгай. Уой фадбал косгутай еу сауанга **жмдзжвгж** джр ма ниффинста. Ка 'й зонуй, исфелдистади барентей уоййасебел

«И ДЕЛА ТВОИ ВИДИТ НАРОД!..»

жнхжст нжй, фал зжрдтагонжй финст жй

жма 'й уом**ж** г**ж**сг**ж** мухур к**ж**нжн.

Посвящается Легоеву Анатолию Каламурзаевичу

Ты пришел в свой родной коллектив В тот момент, когда он зарождался, Наш завод был тогда – негатив, Но ты трудностей не испугался.

Ты отдал себя делу, труду, Днем и ночью решая проблемы, Никогда не сказал: «Не могу»! От бессилья не прыгал на стены.

И своим плодотворным трудом Ты поднял свой завод до вершины, И завод тебе стал как свой дом, Для завода ты стал его сыном.

Сыном тем, кто за домом следит, Кто ему процветанья желает, Кто в работе все время горит, И о лучшем все время мечтает.

Ты вложил свои силы в завод, Здесь оставил частицу здоровья, И дела твои видит народ, Ведь ты жертвовал, чуть ли не кровью.

Ты уходишь сегодня от нас На другую большую дорогу Пожелаем тебе без прикрас Дел великих и крепких порогов.

Ты ведь наш Анатолий, на век, Ты товарищ и брат наш по крови, Будь всегда как сейчас человек, И не хмурь ты без нас свои брови.

С великим сердцем ДУЛАЕВ А.Н.

Кустуати фæллойнæгæнгутæй уæлдай ма хуæрзауодундзийнадæй беретæ хайгин адтæнцæ нæ республики – куд еугай адæймæгутæ, уотæ хецæн коллективтæ дæр, уæлдайдæр ба исфæлдистадон къабази ка архайдта, уонæй. Арфгиаг си æй нæ газети редакци дæр. Æ загъд уотæ адтæй:

Хъжбæр жхцжужнжй исжмбжлжн газет «Дигори» алли номербжл джр. Æ бакастжй джр зжрдж райдзаст кжнуй, аййев фжлгонцгонд фжууй аллихатт джр. Хъжбжрджр ба уомжн, жма си бакасжн фжууй, аджймаги зжрдж кжмж фждздзоруй, газеткжсжги сагъжсти ка бафтауй, ж бержфарстатжбжл ин жнхжст жма бжлвурд дзуапп ка раттуй, ужхжн жрмжгутж.

Æцæг – газети уавæр абони сагъæссаг æй. Æма цæмæй æ карнæ æнæзæрдæдзоргæ уа, уой фæдбæл фарстатæ ба айдагъ хецаудзийнади 'рдигæй аразгæ нæ 'нцæ. Гъай-гъай, уони бон дæр æй берæ цидæртæ исаразун, газети тираж цæмæй фæффулдæр уа, фал гъуддаг хъæбæрдæр ба нæ-

хецей (Дигори дзиллей) аразге 'й. Еуме, женгомей, кередзей фарс хужцгей жрбалжуужн «Дигори» фарсме.

Æма еци загъд зæрдиагæй ке адтæй, уомæн бæлвурд æвдесæн æй: ци гæнæн æма амал адтæй, уомæй нин берæ гъуддæгути фæййагъаз кæнидæ. Æма ин арфиагæй имисæн æ рохс ном...

Анатолий анзи рестегутей уелдай фулдер уалдзег уарзта. Æрдзе ез зуймон фунеййей ку райгьал уиде, е цъехцъехид фелустей ехе ку исаразуй ема си сенттадите кенун ку байдайуй, уед ин уелдай ехцеуен уиде е дзехерадони уалдзигон зеленте кенун, сабийи хузен десте-теместе кениде е алфамбулай дессегтебел. Бере уарзта уалдзег... Æма зерде уелдай хъебердер исресуй уомей, ема ин аци уалдзег е фестаг уалдзег ке иссей. Не Исфелдесеги, еведзи, уоте бафендадтей ема ин е уелзенхон царден керон дер уалдзегме исемгъуд кодта...

Æма раседзар ей е дзехарадоне. Æ фелмен къохи ревдуд небал бавзардзеней уоми зенхе, уоми резе белесте, деденгуте, халсарте...

Фал седзæр нæй æма некæд уодзæнæй æ уæлзæнхон царди дзæхæрадонæ. Уоми цардгьон талатæй райрæзтæнцæ, æ рæстуодæй ци арфиаг гъуддæгутæ исаразун ин бантæстæй, етæ. Æнæгъæнæ рæзбун, кæций рæзæй адгинæй хинст æнцæ хъæбæр берæ адæм. Æма уони зæрдити æ рохс ном цæрдзæнæй хуæрзимисуйнæгтæй.

Æ рохс ном æма æ кадæ, федарæй ни æруагæс кæнуй, цæрдзæнæй æ кæстæрти фæрци. Æ цардæмбал Нини (Биазæрти Хъанамати кизгæ) хæццæ исгъомбæл кодтонцæ дууæ кизги æма фурт, уонæн абони сæхецæн дæр ес бийнонтæ, кæстæртæ. Æма зæрдрохс уæнтæ сæ фидæ æма сæ баба син ци хуæрзтæмæ бæлдтæй, уомæй хайгин уæнтæ.



Николай ТРУБЕЦКОЙ (1890-1938), жхсжнадон архайжг: «Хуждхузж национ культурж агъаз жй, национ аджймжгутж цжмжй сжхе балжджронцж, базононцж, уомжн. Е син фжййагъаз уй сж еумжйаг национ характери индивидуалон бжргутж, психикж жма жрдзон менеугутж рабжржг кжнунжн. Уомжн жма жцжг национ культури ес ужхжн жуужлтж, хецжн аджймжгутж сжхе меджгж джр ке иссерунцж.



Æ3 ЦАРДÆЙ НÆ КОРУН ÆНЦОЙНÆДЗИЙНАДÆ...



МÆРЗОЙТИ Сергей,

Цæгат Иристони адæмон финсæг (1927-2008)

Поэти карнæбæл æнæфæззингæ нæй æ хуæдбундор искурдиадæн, е 'рдзон исфæлдистадон хъаурæ, æ зундирахаст, ци рæстæги цæруй, уой хуæрзтæ æма комиуолæфтæн. Æцæг поэт æма æ догæ арф уедæгтæй фæуунцæ баст, нæ син ес кæрæдземæй фертасæн.

Гагити Геуæргий цард æма исфæлдистадæ иссæнцæ 50-70 æнзти литературон процесси еу хай. Гъулæггагæн, нæ хуарз лимæн, устур искурдиади хецау, берæ нæ фæццардæй, фал æ бон иссæй ирон литературама агъазиау автран бахассун. Æ поэтикон дзурд адтæй кæдзос, зæлланггæнагæ. Е 'сфæлдистадон фæлтæрæнтæ равзурдæнцæ е 'мзæнхонти сагъæстæ æма бæлдитæй, национ культурæ æма маддæлон æвзаги хæзнатæ ин бахсистонца е зарда, е зунд, е бераварсуг исфæлдистадæ. Лæхъуæнæй бæрæг адтæй поэти курдиадæ, æма Кировигъæуи скъола каст ку фæцæй сугъзæрийнæ майдани хæццæ, уæд æй финсгути Цæдеси сæрдар Мамсурати Дæбе ахур кæнунмæ рарвиста Мæскумæ, Горькийи номбæл Литературон институтмæ.

Уруссаг поэзий номдзудджр минжвжртти исфжлдистадон семинарти базудта поэтикон джсниади сосжгдзийнждтж, дуйнеуон литератури гъжздугдзийнждтжй исефтонг жй, жма ж райгуржн бжстжмж исжздахтжй жнхжст лжгжй, джсни поэт жма критикжй, дзурдаййевади уодужлдай фуджбон кжнунмж ка бавналдта, ужхжн сжржнигурджй.

Къуар анзи еумæ фæккустан «Мах дуг»-и редакций. Геуæргий бæрнæхсти адтæнцæ критикæ æма публицистики фарстатæ, фал еци-еу рæстæг прозæ æма поэзий уадзимистæ дæр цæттæ код-

та. Æ арехстдзийнаде, æ фелтерддзийнаде журнали медесбел рестердеме феззиндтенце. Уой фесте куста театри литературон хайади хецауей, финсгути Цедеси консультантей, Цедеси сердари хуедеййевегей. Бере хъаурите равардта ехсенадон куст ема гъуддегутебел. Не уарзта евелмон архайд, не хатир кодта сайд миуте, ахсгиаг гъуддагей ехе еуварс некед раласта, егаде е серме не 'рхастайде. Финсгути къуар ема ин кестерте устур аргъ кодтонце е ледерге дзурд, е цестуарзон феппайуйнегтен, е поэзий кедзосдзийнаде ема ехсенадон темпераментен.

Поэти исфæлдистадон æвналæнтæ адтæнцæ ахедгæ, цæстуингæ, бæллеццаг. Лимæнæй цардæй, æмзундæй куста театралон æма музыкалон аййевади дæсни архайгути хæццæ, некæд некæмæн бавгъау кодта æ зонундзийнæдтæ. Аллихузон жанрти финста æ уадзимистæ, фал æ царди дæр æма е 'сфæлдистади сæйрагдæр адтæнцæ поэзи, критикæ æма драматурги.

Геуæргий фиццаг киунугæ мухури фæззиндтæй 1956 анзи. Уой фæсте еу инней фæдбæл рауагъта æмдзæвгити цалдæр æмбурдгонди ирон æма уруссаг æвзæгтæбæл Дзæуæгигъæуи æма Мæскуй – «На солнце и в тени», «Æмгары зæрдæ», «Подснежники на Казбеке», «Гутон æмæ стъалытæ». Е 'мдзæвгитæ ахид фæззинниуонцæ Уæрæсей газеттæ æма журналти, æ берæ лимæнтæ сæ тæлмац кодтонцæ гурдзиаг, украинаг, цæцæйнаг, болгайраг, венгриаг æма æндæр æвзæгтæмæ.

АГУРДТА ДЗУРДИ ФАРНÆН ЛÆГГАДÆ КÆНУН

Æхецей дер ема е 'мбелттей дер агурдта дзурди фарнен леггаде кенун, уомен уоте ахид финста рецензите ема критикон уадзимисте не поэтте ема прозаикти киунугутебел. Æ радзубандите финсгути ембурдти, е критике ема публицистики Геуерги е зерде некед исеййивта царди рестадебел, финсеги десниаде ема хузегенеги граждайнаг нисанеуегбел. Æ зердебел цейберце дардта дуйнеуон классикти уадзимистей, е алкедер деси ефтудта. Ци бакастайде, е си некедбал феронх адтайде.

Е адтей е 'сфелдистади искурдиаде ема си дзебоке ема хъесдаргъ игъустенце.

Ж искурдиадж жма джсниадж Геужрги парахаттжй равдиста аййевадон тжлмацти джр. Берж раййивта ирон жвзагмж классиктж жма нуриккон поэтти, драматургти уадзимистжй. Уой джр ма зжгъун жнгъезуй – ж зжрдж дзурдта аллихузон дзаманти ка царджй, аллихузон исфжлдистадон нисантжбжл хужст ка адтжй, уони литературон бунтжмж, жма сж исдзорун кодта ж мадджлон жвзагбжл, зжлланггжнагж ирон дзурди бауагъта идард бжстити поэтти уадзимисти азжлд.

Пушкин, Лермонтов, Блок... Геуæргий уарзон поэтте дзорун байдедтонце рагон аланти евзагбел. Инне уехен драматургий классикте: Островскийи «Гъеде», Лопе де Вегай «Кефтити ахургенер», Пиранделлой «Виоле» кене Чингиз Айтматови «Мади будур», Нодар Думбадзей «Техалег думги евгед», Уруймегти Езетхани «Арвнерди агъомме», уедта ма советон поэзий зерингурдте Николай Тихонов, Расул Гамзатов, Хъайсын Кулиев ема ендерти уадзимисте Геуергий искурдиади ферци иссенце хеуон ирон кесгутен.

Геуæргий искурдиадæ берæвæрсуг ке адтæй, уомæн ма никкидæр еу æвдесæн – æ драматурги. Райдæдта минкъий формæтæй – финста еуактон пьеситæ телеуинунадæн, аййевадон хехъæппæресадон коллективтæн. Уой фæсте рахизтæй драматургийи устурдæр хузтæмæ, фулдæр комедий жанрмæ. Плити Христофори хæццæ еумæ исфæлдистонцæ цалдæр музыкалон комедий. Театрдзаутæ ема игъосгути зæрдити байзадæнцæ сæ дæсни арæзт сюжеттæ, сæ цардбæллон мотивтæ ема сæ хуæрзаййев мелодити фæрци.

Еу æвзагæй дзурдтонцæ поэт æма композитор æма сæ къохи бафтудæй устур æнтæстдзийнадæ, нæ аййевади нæуæг хузæ фиццаг къахдзæфтæ ку кодта, уæд. Сæ комеди «Нæ усгур алыгъд»-и син раййивтонцæ нæ бæсти адæмти берæ æвзæгтæмæ, исæвардтонцæ 'й æнсувæрон республикити театрти. Геуæргий иннæ комеди «Зары Терк»-æй ба байгон æй 1972 анзи нæ музыкалон театри сезон.

Поэти исфæлдистадон портрет фæ-

луст жй аййевади хужрэтжй, ирд хуаржнтжй, бжллеццаг жнтжстдзийнждтжй. Хумжтжги си нж раппжлдтжнцж уруссаг поэзий разагъди минжвжрттж Николай Тихонов жма Ярослав Смеляков, Михаил Светлов жма Михаил Дудин. Хумжтжги нж тжлмац кодтонцж Геужргий жмдэжвгитж зундгонд поэттж Марк Максимов, Вероникж Тушнова жма жнджртж.

Æ фиццаг киунугж «Æхсæрдзæн» цæсти ахедуй лирикон хъайтари æнкъарæнтæ æма сагъæсти кæдзосдзийнадæй. Æмдзæвгити ес царди растдзийнадæ, устур æцæгдзийнадæ, æнæнцойнæ гъудитæ адæймаги карнæбæл, æфсæрмæбæл, æригон фæлтæри зинтæ æма цийнæбæл.

Искæд бон мæм удисæг фæзындзæн, Дурзæрдæ мын ахæсдзæн мæ уд, Фæлæ мын уæддæр мæлæт нæ уыдзæн, Искæмæн та райгуырдзæн лænny.

Поэт æ фæлтæри карнæ уинуй æхсæрдзæни размæмпурсти, цъетедони тахти, табу кæнуй ниййерæг зæнхæн:

«Фыдыбæстæ, – мæ цард æмæ мæ бон», «Ды, Ирыстон, судзгæ 'хсидав дæ». «Нæ фæндаг зын у, æмгар, даргъ у, нæ цард та æнæуый цæй цард у?» – фæрсуй поэт. Е 'мдогонтæмæ фау хæссуй, уæгъдебарæй ку радзæгъæл унцæ, уæд:

Циу, цы 'рцыд? Уæ поэзи куыд бастад? Хъуамæ уæ куыд фæуыдаид рох, Карз хæсты цы стыр рæстдзинад байстам, Уый сæрыл кæй нæма фæци тох?

Бюрократтæн не сыскъуыд сæ мыггаг, Мещантæ нæма фесты æвæд... Æви уый æппындæр нæу уæ хъуыддаг? – Annapym уæ фыссæн систæ уæд!..

Еци жнати уарзондзийнаджбжл кудджр уайсаджгау дзурдтан. Геужрги уой ж сжрмж не 'рхаста. Æвжлмжцгжй финста аджймаги ржсугъд жнкъаржнтжбжл. Уотж зжгъжн ес, жма ж фиццаг киунуги поэт исниванзта уарзондзийнади каджнгж, ж уоди арф жвжржнтж хоржргомжй равдиста е 'мдзжвгитж «Джу фарстон», «Ужд чиджртж», «Райсом», «Бурдзалыг чызг», «Зымжгон дж федтон», «Ехх, мж зжрдж», «Ды хъусыс», «Цжмжн мын къахыс мж фжлмжн зжрдж» жма жнджрти. Цубурдзурджй, поэт ж фжлтжрмж дзоруй жргомжй, цжстуарзонжй, лжгжй-лжгмж, сжрустуржй.

ЦАРДИ ИН ЦИДÆРИДДÆР ХЪАЗАР АДТÆЙ, УОНИ РАВДИСТА Æ ЛИРИКИ

Цуппар поэтикон циклей арезт ей Геуергий киунуге «Амгары зерде». Нее раййивта е 'сфелдистадон уаге, царди ин цидериддер хъазар адтей, уони равдиста лирикон хъайтари сорети. Фиццаг цикли емдзевгити тематике рауадей фейнехузи, фал се кередзебел беттуй поэти дуйнеледерундзийнаде. Нема банцадей тугъди азелд сабий ема мади зердити – «Ме фелтер», «Мад», гъерзуй зерде емпгари исефтей – «Амгари мелет». А маст редовуй феливд ема менгард адеймаги уиндей – «Фырт». Фидибести сербелтау ка фескъуелхтей, уой цера кенуй – «Сейраг конструктор».

«Сусæг уарзт» — уотæ исхудта поэт киунуги дуккаг цикл. Цума Геуæрги æ фиццаг киунуги мотивтæ раидарддæр кодта æма дзæвгарæ фæгъгъæздугдæр æнцæ. Æмдзæвгити ес юмор æма ирони, уарзти цæхæр æма мæтъæл сагъæстæ, сæнттæ æма бæллецтæй дæр хайгин разиндтæй лирикон хъайтар, адæймаги уодисконди цидæриддæр ес, е æй æндавуй. Никки ма еу хуарзæнхæ: æмдзæвгитæ уотæ аййев æнцæ, æма кæсæгмæ фæззиннуй æнахур гъуди — уадзимисти музыкалон рахастæй



жнеменге равзурдзеней зартегенег поэт, ема ещегейдер уоте рауадей. Фестедер бере зарте ниффинста Геуерги.

Æртиккаг цикл «Нæ фыдæлты тугвæд» иссæй киунуги бундор, æ федар цæгиндзæ, æ медеси уæзæ уобæл æнцайуй. Цикли дзубанди цæуй нæ адæми историбæл: æ уæззау карнæбæл, æ царди хъурдохæнтæ æма уодæвзарæнтæбæл. «Хæрзбон, хæхтæ!», «Алайнаг фæйнæгфарс лæппутæ», «Аланты саударæг чызджытæ», «Фыдæлты æгъдау», «Зæронд хæстон» æма æ иннæ балладити игъусуй нæ рагфидтæлти цард, æ уагæ æма историкон колорит бæрæг дарунцæ.

Поэт зонуй историй ругейдзаг сифте кесун, уедта нуриккон адеймаги зундирахастей ефтонг ке ей, е амудта раст над е 'сфелдистади, е ей еркодта рестаг гъудите ема хатдзегтеме.

Сахъ фыделтем хорз егъдеутте уыд, Иуте нын дзы – абон дер фезминаг, Хъуаме скеуой буц ныййарег, фыд 'Рместдер ууыл, чи веййы кеуинаг.

«ФИДИЗÆНХÆ МИ НЕКÆД АДТÆЙ ИРОНХ»

Уотæ зæгъуй поэт, идард балцæй æрæздæхгæй. Киунуги цуппæрæймаг цикл дæр уотæ исхудта. Фæндаггон лæг дуйнебæл æрзилдæй, берæ дессæгтæ фæууидта, берæ сагъæсти бахаудтæй, гъæумæ æрæздахтæй уæззау уаргъи хæццæ – æнахур гъудитæ æма сагъæсти хæццæ. Париж, Копенгаген, Стамбул, Каир... Кумæфæндидæр æй рахæссидæ æ даргъ над, æхе æнкъаруй ирон зæнхи минæварæй, ирон лæгæй.

Уæззау кустæй ка истухстæй, еци мæгуртæ содзгæ маст бауагътонцæ поэти зæрди. Ниййерæг зæнхæй ка фæххауæцаг æй æма имæ идардæй ка ковуй, еци æмзæнхонти катаййæй нигъгъæрзуй. Парижаг ирон, турккаг ирон – куд ма фæууй уомæй æгадæдæр карнæ. Мастæй туппур æнцæ аци æнахур дзубандитæ, адæймаги зунд син зинтæй рартасуй се 'лгъистаг медес.

Æ зартæ Геуæрги киунугæмæ фиццаг хатт бахаста 1982 анзи, æ равзурст уадзимис «Готон æма стъалутæ» ку рауагъта, уæд. Готондари фурт æма поэт, æ киунугæн ма хуæздæр ном кæми иссирдтайдæ! Цæбæл финсуй, цæбæл заруй Иристони еузæрдиуон хъæболæ? Хæран æма поэзи хъæмалвæстæй федаунцæ, æма поэт табу кæнуй поэзийæн, хæранбæл зинг æфтауй:

Гъей-джиди, цей тыхджын де, поэзи, Гъей мегуыр, цей едых де, херам!

Поэт заруй райгуржн зжнхжбжл, Фидибжстжбжл, хужнхтж жма жхсжрдзжнтжбжл, е 'мбжстон аджмбжл, Къостабжл, хъазар ин ци жй жма фжстагжнттжн ци фждзжхсуй, уобжл.

Куд ма 'й загътан, киунуги берж ес зартж. Хжларжй царджй поэт Берити Алибеги хжццж, Плити Христофори хжццж, Кокойти Аслани хжццж, Суанти Феджри хжццж, Хаханти Дудари хжццж. Æ зарти байвардта ж кждзос уоди гъар, ж фжлмжн зжрди цжхжр, ж сагъжсти азжлд, ж ржсог саужджнттж, жма сж композитортж хъжбжр разжнгарджй раййивтонцж лирикон музыки жвзагмж.

Эстради артисттæ ахид фæззарунцæ Геуæргий зартæ, фал ин æхе кой некæд искæнунцæ. Æгайтима æ зартæ цæрунцæ æма цæрдзæнæнцæ, æцæг сæ автори ном дæр иронхгæнгæ нæй. Куд ес, мæнæ уæхæн рæнгъитæ ка ниффинста, уомæн е 'сфæлдесæги ном нæ зæгъун:

Иу изæр куы нæ фенай дæ уарзоны, – Æхсæв дæм фæкæсдзæнис æнус. Дард балцы ку цæуа, уый куы базонай, – Атайдзæн дæ сау цæстыты рухс. О мæ зæрдæ, ма райхал дæ карз фæндтæ, – Сусæг удхар pannæлинаг нæу.

О, фæлтау куы нæ нæ уаиккой уарзæттæ, О, фæлтау куы нæ федтаин дæу.

Урс бæрзбæлас цады былыл мæйрухсы Къулсæрæй зыд уылæнтæм кæсы... Искуы мын куы бауарзай æндæр чызджы... О мæ къона, уымæй дын тæрсын.

Сæрмагондæй зæгъун æнгъезуй Гаджити Геуæргий критикон уацти киунугæ, «Лирикæ æма базургин æнзтæ», зæгъгæ, уой туххæй. Киунуги ахедундзийнадæн балæдæрæн ес мухури кæд фæззиндтæй æма критик ке исфæлдистадæ æртасуй, уой зæрдæбæл ку дарæн, уæд. Киунугæ рацудæй 1963 анзи. Уæд ма æстæн адтæнцæ нæ литературæртасгути монографитæ, критикти фæллæнттæн ба сæ кой дæр нæма адтæй, гъома, сæ хецæн киунугутæбæл цæуй дзубанди.

Ахсгиаг ихæс райста æхемæ Геуæрги, ниффинста Плити Гриши, Цæрукъати Александри, Джусойти Нафий, Плити Хадой æма Калоти Хазбийи литературон портреттæ. Зонади абони бæрзæндтæй кæсгæй, очерктæ алцæмæй æнхæстæнцæ, уотæ зæгъун, æвæдзи, нæ бон нæ бауодзæнæй. Дзубанди уобæл нæ цæуй. Фиццаг фæлтæрæнтæ адтæнцæ æма цæсти дуар уомæй ахедунцæ. Берæ си ес рæстаг хатдзæгтæ æма гъудитæ, цæмæдессаг феппайуйнæгтæ.

На поэзий зарингурдти исфалдистади хуæдбундор менеугутæ æртасуй цæстуарзоней, байамонуй алкемен дер е бунат вазуггин литературон процесси. Уой дæр ма зæрдæбæл дарун гъæуй, æма Гриши на къумух вульгаризаторта берае жнэти джргъи искжсун нж уагътонцж, алците ибел имистонце, ема Геуерги ракодта нивæбæл дзубанди æ курухон хестæри туххæй. Мадта Александри поэзимæ дæр гъосдард нæ адтæй, фæсвæди æй дардтонцæ, æ кой ин нæ фегъустайса мухури дар, амбурдти дар. Геуарги еци жнжраст гъуддагбжл ж къох исиста æма устур поэти ном рæнгъæмæ рахаста. Калоти Хазби æма Джусойти Нафий исфæлдистадæбæл дæр аккаг дзубанди фиццагидер ракодта Геуерги.

Бæрнон цæстæй кастæй Геуæрги редакторти кустмæ дæр. Еу æма дууæ финсæгемæн нæ фæййагъаз кодта, цæмæй сæ уадзимистæ рохс фæууидтайуонцæ. Санати Уарий искурдиадæ алкедæр деси æфтудта. Хъæрæу финсæг хуарз зудта нæ разагъди лæгти тох æма карнæ. Чермен æма Бæтæйи фуртти таурæхътæ уомæй фегъустан. Дзурдаййевади рæбуйнаг



адтей, е хъайтарти фелгонцте аразта десни, гъездуг, нивефтуд ирон евзаги еверенте ема хезнате лембунег евзурста. Зинги стъелфенти хузен — е дзурди уаге, цехеркалге — е дзурд. Фестагме финсег рахизтей нуриккон цардей ести сюжеттеме, ема ин, ке зегъун ей гъеуй, косун феззиндер ей. Ниффинста дууе уаци — «Партизанте» ема «Тогвендаг». Рохс феууидтонце Геуергий агъазей. Е себел бакуста, уой ферци раргом ей хъереу финсеги искурдиаде, е стилистике не фехалдей. Уари Уарийей байзадей.

ФÆЛМÆН КЪОХ АДТÆЙ ГЕУÆРГИЙÆН

Геужрги жхе зунджй, жхе хъауржй исаразта жригон финсгути устур къуар. Æнжгъжнж Цждеси куст жхемж райста. Кизгуттж жма лжхъужнтж финстонцж дууж жвзагебжл, ахид фжззинниуонцж сж фиццаг киунугутж джр. Аразта син литературон изжртж жма фембжлдтитж сж кжсгути хжццж. Æ дзубанди, ж унаффжбжл дууж некжд неке загъта, жновуд ибжл адтжнцж сж еугур джр, уомжн жма син лæдæрдтæй сæ зæрди уагæ, сæ искурдиади менеугутæ. Абони дæр æй хуарзæй имисунцæ. Алли финсæг дæр æ фæсте уæхæн фæд ку ниууадзидæ, уæд арфиаг уайдæ. Поэт æй æхуæдæг ку загъта:

Кæстæр дæм кæстæрау куы хъуса,
Куы 'мбара дæ зæрдæйы рис,
Дæ фарсмæ уæхскуæзæй куы куса, —
Хуыздæр амонд царды цы ис?

Е адай поэти балда, ама 'й анхаст дар искодта а уодваллойнай. Куы бафидон да буц равдыд дауан, Фыдыбаста ма уданцой, ма бон! Манан ана дау иу бон цард дар най, Манан ана дау рухс дуне — зындон.

Е адтæй поэтæн æ цард æма исфæлдистади устурдæр нисан æма медес.
Поэт мæнгард куы фысса,
Куы нæ уа табугонд æ ном,
Уæд уый нæу дзыплæйы тырыса.
Уæд уый нæу дзыплæйы цæсгом.

Е ба адтæй Гаджити Геуæргийæн æ фæдзæхст, æ нистауæн фæстагæнттæн. Æдзардæй рахецæн æй не 'хсæнæй. Æ ном иронх нæй æма некæд феронх уодзæнæй.

2007 анз.



Мæрзойти Сергей æма Гагити Геуæрги, куд загътан адтæнцæ цæстуарзон æмархайгутæ, нæ национ литератури райрæзти фæдбæл гъуддæгутæй беретими адтæнцæ разæйцæугутæ. Мадта уой хæццæ ба се 'хсæн адтæй хæлардзийнади рахастдзийнæдтæ. Кæрæдзей хуарз лæдæрдтæнцæ, кæрæдземен æгъдау лæвардтонцæ царди æгъдæуттæй, уæдта сæ исфæлдистади дæр. Сергей лæмбунæг цæстингасæй кастæй æ кæстæр æмбали исфæлдистади стадон архайдмæ, Геуæрги дæр æ хестæрæн устур аргъ ке кодта, уой равдиста æ поэзий. Æвдесæн ин æй мæнæ дæлдæр ци æмдзæвгæ мухур кæнæн, е.

<u>ГАДЖИТЫ Георги</u>

МÆРЗОЙТЫ Сергейæн

Хæларæй фæцардыстæм иумæ, *Æфсымæр дæ загътон мæхицæн.* Кӕй никуы дыл рацыдтæн хинæй, Дæхи зæрдæ уымæн – æвдисæн. *Æмгарæй æз бирæ нæ домын, –* Кӕй хъӕуынц козбаубын ныхӕстӕ? Æрмæст – иу зын сахат, тыхст боны Мæ фарсмæ æрбалæуу æдæрсгæ. Мæ сагъæс, мæ мæт-иу мын бамбар, *Æ*мæ мын-иу авæр ныфсытæ, Къостайы зарæг-иу мын азар, – Фæкъаддæр уыдзысты мæ зынтæ. Хæларæй фæцардыстæм иумæ, *Æфсымæр дæ загътон мæхицæн.* Кәй никуы дыл рацыдтән хинәй, Дæхи зæрдæ уымæн – æвдисæн. Ныр дәр ма цы рәстег фецеуем, Уым хъуама ужхски-ужхск фæцæрæм, Нæ фæндаг та зын æмæ даргъ у,

CAY XÆЛÆРДЗИ



Хæлæрдзи хауй дорсæтгути (камнеломковых) къуармæ. Æ къотæрти бæрзæндæ хъæртуй 1-1,5 метремæ. Æ зæнгай къалеута каман рацаунца, уахан бæласæ нæй. Гъо, фал аци рæнгъити финсæг 1940 анзи Сæйраг Тяньшани хужнхти фжууидта агъазиау бжласхузж ка 'дтӕй, сау хæлæрдзий уæхæн хузтæ дер. Се берзенде адтайде 3-4,5 метри **жма ужхжн бжлжстжй жртониуонцж 2-3** къибилай гагатæ. Уæхæн хæлæрдзи ма фæууидтон Бæрзæфцæги дæллæй Хъоди коми дæр. Уоми устур доррæдзæгъдтæбæл задæй æма нур дæр фæууинæн ес бæласæнгæс уæхæн агъазиау хъæлæрдзитæ. Уомæ гæсгæ, æвæдзи, хæлæрдзий райгуржн бунжттж 'нцж Кавказ жма Тяньшани хужнхтж.

Берж ахургжндтж куд бафеппайдтонца, уотемай сау халардзи циуавар марон климатон уавæрти зайуй, уомæ гæсгæ си фæууй 4-12 проценти сæкæр, 2,9-3,8 проценти уæгъдебарæ тауæггæдтæ, 4 процентей бæрцæ пектини бауæргъæдтæ, 0,39 - 1,4 проценти азоти бауæргъæдтæ, 0.33-049 проценти æлдугьон (дубильные) бауæргъæдтæ, 0,60-0,95 проценти фунук.

Хæлæрдзий гагатæ хуарз æнцæ хуфаг, цасти незта ама ахсантъангти незтæ дзæбæх кæнунæн. Уой туххæй ху**жрун** гъжуй нжужгтунд гагатж, ж сифтж æма къубæрттæй фунх дон. Æ сифтæй ин ахид пайда кæнунцæ хуæргæнасæ цæхгун кæнгæй. Гагатæй аразунцæ вареннæ, наливкита, желе, сана, ликерта ама андæртæ.

Тæккæ хъазардæр æй, сау хæлæрдзий гагай цингай нихмæ ци витамин С ес, е. Æ муггаг æма кæми зайуй, уомæ гæсгæ гагати 100 граммеми еци витамин фæууй 100-400 мг. Мандарини хæццæ рабаргæй си витамин С си ес 2,5-3 хатти фулдæр, хъалгъæнæй 3,5 хатти фулдæр, мæнæргъæй ба 8,16 хатти фулдæр. Сау хæлæрдзий еци дессаги менеугутæ зудтонцæ рагдзаманти дæр. Адæймаг хумæтæги не 'взурста гъæддаг зайæгойти хуæздæр хузтæ æма сæ кодта хæдзарон. Нæ республики сау хæлæрдзи зайун кæнунцæ, рæзи куст ка уарзуй, уæхæн хецæн адæй-

Къотæрæнгæс гагарæзæй уалдзæг тæккæ раздæр сау хæлæрдзи базмæлуй. Гъар рæстæг 5-8 градусмæ ку исхъæртуй, ужд ж къубарж райдайуй нжрсун **жма ихжлун.** Уомж гжсгж къотжртжмж зелуни кустите гьенуй рагацау райдайун. Фариккон талати 1,2 кенæ 1,3 хаййи гъæуй фæццубурдæр кæнун, лæмæгъ къалеутæ ба бустæгидæр ракъуæрун. Хуарз рæзæ хæссæг анздзуд къалеутæй еу къотæри 4-5-жй фулдæр ниууадзун не 'нгъезуй. Уой фесте ралух кенунце 6-7- анздзуд къалеута, уоман ама фаззаронд унца, тиллæг хуæрз минкъийæй æндæр нæбал ратдзæнæнцæ.

Хæлæрдзи æхсæдгæй æнæмæнгæ расагъес кенун гъеуй, цемей алли къалеуæн дæр фагæ уа хори рохс. Уой хæццæ син сæ рæбунтæ искæдзос кæнун фæгьгьæуй хæмпæлгæрдæг æма бугьтей, уедта семе базелун гъецентей. Алли къотæрбæл дæр гъæуй никкæнун 40-50 грамми аммиаки селитрæ, кенæ ба 3 къотæребæл еу къибила фунуки хæццæ тæнæг фагус æма бундзæфхади алливарс 8-10 см æрфæн мæрæ ниффæлмæн кæ-

Сау хæлæрдзи уомæл уарзагæ 'й. Сор мæрæ æма сор уæлдæф ин бæззунцæ. Æ уедага дар ай уалангай.

Уома гасга 'й аразун гьауй гьаздуг мæри. Ци мæри 'й аразæн, е гъæуама уедӕгти ирæзтæн фадуат дӕтта, фагæ си va vомæладæ.

Сау хæлæрдзийæн ахид æркæлуй æ деденæг. Е уарун бæнтти фуд фæууй, ужлдайджр деденжг жфтаун афонж ку фæууаруй, кенæ асуст рæстæги фудæй мудибиндзите легъуз ку феттехунце жма ругдзуд хуарз ку не 'рцжуй, ужд.

Деденгута жразгъалунца, зайагойтеме легъуз зилд ку цеуа, уеддер. Цæветтонгæ, хæлæрдзитæн сæ сортмæ гасга еуейти деденаеган а ругфадтай иннетæ арф æнцæ деденкъурфи, иннетæ уæлæнгай.

Хæлæрдзи аразгæй, рагъуди кæнун гъжуй жма аразун гъжуй, кжрждзей хуарз ка ругдзуд (опыление) кæна, уæхæн муггæгтæ. Хуæздæртæбæл нимад æнцæ мах мæрон-климатон уавæрти Лия плодородная, Боскопский великан, Восьмая Девисона, Голиаф, Крупноплодная, Отборная, Память Мичурина.

Цамай хъалардзий къотар хуарз рауайа, уой туххей ибел косун гъеуй 3-4 анзи, 16-18 алли кари талатæ си куд уа. Еугуремæй фулдæр тиллæг дæттунцæ 2-3- анзиккон талатæ.

Куддæр гагатæ тунд æрцæунцæ, уотж къотжр райдайуй нжужг къубарж аразун æма еци куст фæццæуй сауæнгæ фæззæгмæ. Еци, цæстæй нæуингæ, кусти рæстæг равзурунцæ генеративон (гагадæттæг) æма вегетативон (рæзæдæттæг) къубæрттæ. Нивæбæл зилд ку нæ цæуа къотæртæмæ, уæд федæни тиллæг уодзжней берег минкъийдер, уждта талатæ дæр рæзæ нæ ратдзæнæнцæ. Уотæ цамай ма рауайа, уой туххай къотартамæ сæрдæ æма фæззæги хуарз базелун гъæуй. Уедаг рæбунти мæри еу квадратон метриж бахжссун гъжуй 20 грамми аммиаки селитрæ, 30 грамми суперфосфат, 15 грамми калийи ценхе, зеронд фагус ба 3-4 анземæ еу хатт 2-3 килограмми. Гъæцжнтж мжржмж бахжссун жнгъезуй ж искъахуни размæ. Уомæй уæлдай уалдзаг деденаг ракалунай 15-20 бони раздæр, кенæ фæстæдæр бахæссун гъæуй квадратон метри фæзуатмæ 15-20 грамми

Алли анз дæр, гагатæ ци къалеутæбæл гъæуама æрзайа, уони фæгъгъæуй 1/2, 1/4 фæццубур кæнун – иннæ къалеутæ ба ралух кæнун.

Нæ республики æрдзон уавæртæ хинцгей, сау хелердзи аразунен хуарз жнцж фжззжги мжйтж октябрь жма ноябрь, уалдзжги ба мартъи жма апърел. Ниййаразуни размæ мæрæмæ базелунцæ гъæцæнтæй. 100 квадратон метри фæзуатбæл никкæнунцæ 300 кг æмбуд фагус, 3 кг азоти гъæцæнтæ, 4-5 кг суперфосфат æма 1,5-2 кг калийи цæнхæ. Хуарз сæ исхæлæмулæ кæнунцæ æма еу белгоми **жрфжн искъахуни размж жмвжтжнжгжй** никкæнунцæ мæрæбæл. Рæзикустгæнгуте еци гъеценте ахид никкенунце, хæлæрдзи ци къахти аразунцæ, уоми. 30-40 см æрфæн 50-60 см уæрхæн къахти никкæнун гъæуй 3-5 кг æмбуд фагус, 30-40 гр. суперфосфат, 15-20 гр. калийи цæнхæ. Тала аразун гъжуй, ж уеджегти къобалгонд 8-10 см æрфæн зæнхи куд уа, уотæ. Уой фæсте ибæл никкæнун гъæуй 4,5 литри дон. Къотæртæ кæрæдземæ й гъæуама уонца 1-1,25-1,5 метри идарддар аразт.

Рæзикустгæнгутæ ахид нæ фæззонунца. аразан армаг ками иссеронца. уой. Беслæни, Дигори æма Мæздæги питомниктæ уæхæн куст нæ кæнунцæ. Фал си ес къалеуте ракорун енгъезуй. Керонбеттæни зæгъун уой, æма аразæн æрмæгбæл гъæуама косонцæ рæзикустгæнгутæ сехуедте. Циуавер мадзелттей фулдæргæнгæ 'нцæ гагарæзи къотæртæ, уой туххжй ба бжлвурдджр базонжн ес, аци уацхъуди автор ци киунуге ниффинста «Ягодные культуры», зæгъгæ, уомæй.

> ЦГЪОЙТИ Иосиф. гъжууонхждзарадон наукити кандидат.



МÆРГЪТÆ ЦИ ФӔЦӔНЦӔ?

РАЗДÆР аллихузон мæргътæ ахид уидж на алфамбулай жрдзон жма цжржн бунжтти. Уалдзжг жма сжрди мжйти адæймаг сæ зартæмæ игъосунæй не фсастей. Нур ба ахид мергъти гъелес нæбал игъусуй сауæнгæ нæ дзæхæрати дæр. Æма ци фæцæнцæ нæ базургин лименте? Еви зарун небал зонунце?

Аци фарстайæн дзуапп раттун зин най. Ужхуждта расагъжс канайта, гь жууонх ждзарадон кустужтти хумтæ маргæй идзаг химикаттæй куд ахид пурхæгонд цæунцæ, уобæл. Мадта си рæзæдæнттæ дæр гъæуагæ нæ фæуунцæ. Дæс-дууадæс хатти бæласæ еци химикаттей ку бапурф кенай, уед ма ибæл маргъ астъонæ куд искæна? Ку си искæна, уæдта æ бæдæлттæ цагъди фæуунцæ.

Еузагъдей, пайдаме енгъелме кæсгæй, нæхебæл зиантæ дæр уадзæн. Мæргътæ аллихузон золкъитæ æма хъжбузатж цжгъдунцж, махжй ба сж хуарздзийнада феронх ай, ама на рæзæ кæлмхуæрд æма æмбудæй бæластай агъзалун райдайунца сарди майти. Фастаг растаг сауцъеу, боламæргъæ, дугоппон сирддонцъеу, æндæр мæргътæ дæр ахид берæгæйттæй нæ фæууиндзæнæ гъæдæхгæд рæгътæ **жма** нæ рæзæдæнтти дæр.

Мæргътæ айдагъ хумти æма дзæхæрати нæ цагъди кæнунцæ. Зуймон будурти хуаллаг ку нæбал фæййерунцæ, уæд сæхе байсунцæ адæймаги цæрæнуæттæмæ. Сирддонцъеутæ уæлдай ахиддæр фæуунцæ хуардæнтти, хуаллаги продуктте ема промышленнон товарти скълæдти.

Аци бæстихæйтти миститæ æма урутæ цæгъдунæн алли хатт дæр æвæрд цæуй марги хæццæ хуаллæгтæ. Мæргътæ си фегъæстæ унцæ æма сæбæл цæуй зиантæ.

Мадта еуей-еу цауейнентте саужнгж таунжги бадуни афони джр нж ау**жрдунцж** б**ж**л**ж**ут**ж жма жнджр** м**ж**ргъта цасъдунбал. Гъауккаг суваллантта ахид фехалунца цъеути астъантта, са бæдæлтти ба син ниммарунцæ.

Уæхæн фидбилизтæ раздæр минкъийдæр адтæнцæ. Сахартæ æма гъæути сувеллентте цетте кодтонце «Мæргъти бонмæ». Фæйнæгути гæбæзтей астъентте ема хуаллагдентте аразтонце ема ете ауигъд цуденце дзæхæрати.

Нур æрдзæбæл ауодундзийнадæ берж раужнти иронх кжнун райдждтонца. На республики, фулдар – астауккаг скъолати сувæллæнтти экологион гьомбæладæ хузæнон æвæрд ке нæй, уобæл дзубанди дæр нæ цæуй. Æз уотæ сагъжс кжнун, жма, кжд нж алфамбулай жрдзж гъжуай кжнунбжл тухсжн, уæд, фиццагидæр, байархайæн нæ базургин лимæнти æнæнез цардбæл, цæмей нин пайда хессонце.

> Юрий КОМАРОВ, биологон наукити кандидат.



Республикон дзиллон æхсæнадон-политикон газет «Дигорæ». Сайраг редактор: САКЪИТИ Бариси фурт Эльбрус.

Газет исаразаг ама уадзаг: РЦИ-Алани мухури æма дзиллон коммуникацити гъуддегути федбел Комитет. 362003, РЦИ-Алани, г. Дзæуæгигъæу, Димитрови гъæунгæ, 2.

Редакций адрес: 362015 РЦИ-Алани. г. Дзæуæгигъæу, Къостай номбæл проспект, 11, 6-аг уæладзуг. Тел.: 25-22-56 (факс), 55-08-16; 25-93-00. E-mail: gazeta-digora@inbox.ru. Нæ газети сайт: http://gazeta-digora.ru

Газет регистрацигонд жй бастдзийнади, хабархжссжі технологита ама дзиллон коммуникацити сфери Федералон служби Управлений РЦИ-Аланий. Рег. номер ПИ №ТУ15-00141, 2017 анзи 14 апърели. Газет мухургонд æрцудæй АБÆ «Рауагъдадæ «Хонсайраг регион»-и. 357600, г. Ессентуки, гъæунгæ Никольская, 5а.

Газет цæуй къуæре еу хатт – геуæргибони Рафинсуни индекс: 73946. Тираж 500. Заказ № 994. . Мухурмæ гъæуама финст æрцæуа – 17.00; 18.05.2022.

Мухурмæ финст æрцудæй – 17.00; 18.05.2022.

На газетай ист армагай пайда канун ангъезуй, на редакций аразийæй. Уæдта гъæуама бæрæггонд уа, нæ газетæй ист ке æй. е.

Финстæгутæ, къохфинститæ, хузтæн рецензи нæ дæттæн уждта сж автортжиж джр фжстжиж не 'рветжн. Газети ци æрмæгутæ рацæуа, уонæбæл бæрнондз хæссунцæ сæ автортæ.